

Voetbal verbreedert én verdeelt. In *Burenruzies* bekijkt Frank Grootemaat nationalisme en geografische identiteit aan de hand van twaalf voetbalgevechten tussen buurlanden. Van Nederland versus Duitsland, tot Irak versus Iran.

WK voetbal

Een podium voor burenruzies

Een enorme bak met analyses en beschouwingen over het WK is inmiddels over ons uitgestort. Daaronder tamelijk kleinzielige: het lag weer eens aan de scheids. Masochistische: 'de wereld spreekt schande over het grove spel van de Nederlanders'. Realistische: 'Spanje was gewoon sterker', en een groot scala aan meer filosofische beschouwingen.

Zo zien velen de overdreven aandacht voor het voetbal en al dat Oranje-geweld als het einde der tijden. Sinds de Romeinen zijn we maar weinig opgeschoten. Emeritus hoogleraar geschiedenis H.W. van der Dunk is daarentegen maar wat blij dat voetbal de rol van echte oorlogen heeft overgenomen. Paul Schnabel, directeur van het SCP, ontmaskert Nederland als een hypernationalistisch land dat elke gelegenheid aangrijpt om een zuil te omarmen. Een oranje zuil ditmaal. Max Pam verbaast zich vooral over de snelle emotiewisselingen bij de massa. Enorme verslagenheid na de verloren finale op het Museumplein en nog maar twee dagen later wordt met Heineken al weer een stevig feestje gevierd. Of zoals iemand opmerkt: 'Nederlanders zijn er als de kippen bij als er een feestje wordt gevierd zonder er wat voor te hoeven doen'. Wellicht een manco van heel Nederland of de mens in het algemeen is dat we feestjes en succes prachtig vinden maar de moeizame weg ernaartoe schuwen.

Pam merkt nog iets op wat mij al eerder opviel. De opmars van de vrouw bij het voetbal. Alom lopen ze rond in strak gespannen Oranje-shirts en zijn ook niet te beroerd om bij de hulding voor de vermaledijde tweede plaats trots hun borsten te tonen. Met al die andere aanwezigen op de grote pleinen hebben ze gemeen dat het spel en de essentie van het 4-4-2 hen volledig koud laten. Vooral dat verdwenen gevoel van saamhorigheid is de drijfveer. Nu we niet meer met z'n allen naar Mies Bouman kijken, is Oranje onze emotionele reddingsboei.

Bert Wagendorp (*de Volkskrant* 10 juli 2010) ziet 'sport vooral als vehikel voor verhalen en dromen'. De WK en het voetbal stellen ieder in de gelegenheid zijn eigen waarheid te vinden over Oranje, Nederland en zichzelf. Voetbal leent zich bij uitstek voor postmodernistische interpretaties van de wereld. Elke wedstrijd laat zich volladen met symbolen,

Voetbal heeft de rol van echte oorlogen overgenomen

diepere betekenissen, tradities en historische lijnen. En in de woorden van Wagendorp: 'dat is leuk, want anders is zo'n wedstrijd maar een kale bedoening', en nog mooier: 'het is allemaal onzin en het is allemaal waar'.

Nationalisme

Voor al die mensen die aan de WK-wedstrijden niet voldoende hadden, heeft Frank Grootemaat zijn boek *Burenruzies* geschreven. Daarin behandelt hij twaalf klassieke voetbalgevechten tussen buurlanden. In de inleiding haalt hij George Orwell aan, die al in 1945 opmerkte dat internationale voetbalwedstrijden opmerkelijk veel agressie met zich meebrengen en vooral bij jonge landen een golf van nationalisme. Hij merkt op dat de (verbale) agressie bij de toeschouwers zelfs veel heftiger en angstaanjagender is dan die op het veld. Iedereen die wel eens een wedstrijd bezoekt, weet dat dit nog steeds opgaat. De agressie en opgekropte woede op de tribune is vele malen groter dan die op het veld. Het is een leuk idee van Grootemaat om nationalisme en geografische identiteit te bekijken aan de hand van voetbalgevechten tussen buurlanden.

Uiteraard start het boek met de klassieker Schotland-Engeland, die al in 1870 hun eerste interland afwikkelde (1-1), maar sindsdien in een permanente staat van competitie verweekeld zijn. De rode draad is dat het kleine

Schotland er alles aan doet om via het voetbalveld de Engelse overheersers een hak te zetten.

Dat Brazilië en Argentinië niet altijd even goed met elkaar overweg kunnen, hebben we ook dit WK weer gemerkt. Na de uitschakeling van Brazilië door Nederland was het groot feest in Buenos Aires. Omgekeerd leidde de uitschakeling van de jongens van Maradona slechts tot een bescheiden glimlach bij de Brazilianen. Dat is een klassiek patroon; vooral de *underdog* maakt zich erg vrolijk over misstappen van de grote buur. Andersom speelt het minder, maar het zal iedereen duidelijk zijn dat de emoties bij onderlinge partijtjes tussen Brazilië en Argentinië hoog oplaaien.

Iran en Irak

Als we aan Iran en Irak denken is de gedachte aan voetbal plotseling heel ver weg, maar ook deze landen voeren hun strijd binnen de witte krijtlijnen. De bal is ook in Iran zo heilig dat de van spionage verdachte journalist Wiep Idzenga zich het vege lijf redde door zijn ondervragers te melden dat hij werkte aan een boek over Ali Daei, het groot Iraans voetbaltalent. Na het uitwisselen van enige anekdotes mocht hij meteen gaan.

Opmerkelijk is dat vrouwen een grote belangstelling koesteren voor de voetbalsport, ook al worden ze niet toegelaten tot wedstrijden. Toen Iran zich plaatste voor het WK

in 1998 stonden er zo veel vrouwen voor de poort van het stadion dat het regime besloot er 3000 toe te laten. Saddam Hoessein, de brute dictator van Irak, beseft al veel eerder het nut van sport en deed veel moeite om 'de leeuwen van Mesopotamië' te steunen. Daarom benoemde hij zijn lijfwacht Sabah Mirza Mahmoud tot hoofd van de Irakese voetbalbond. Saddams zoon Oedai had zo zijn eigen tactieken om winst af te dwingen. Zo dreigde hij na verlies benen van falende voetballers te amputeren en moesten ze na een gemiste kwalificatie een betonnen bal rondspelen. Wellicht door Oedai's harde aanpak was Irak wel succesvol in de jaren 80. De wedstrijden tussen Iran en Irak waren stevast van emoties doortrokken en gingen vrijwel altijd gepaard met protesten tegen het andere, maar ook heel vaak het eigen regime. Natuurlijk ontbreken ook de voetbalhetze tussen Noord- en Zuid-Korea, en Servië tegen

Nederlanders zijn nu de Duitsers van Europa en Duitsers de nieuwe Nederlanders

Nederlands en Duitse campinggasten in Edam hopen op een WK-finale tussen Nederland en Duitsland, die ze dan samen kunnen bekijken. Van een grimmige sfeer is hier helemaal geen sprake – elkaar een beetje uitdagen kan natuurlijk wel.

Kroatië niet in het boek. En uiteraard besteedt Grootemaat aandacht aan de legendarische voetbaloorlog tussen Honduras en El Salvador. In het kort: begin jaren zestig pleegde het leger van Honduras een anti-marxistische staatsgreep. Uit protest vonden er landbezettingen plaats. Het nieuwe regime zag de vele Salvadoranen in het land als aanstichters en sommeerde hen te vertrekken. Nadat Honduras een derde wedstrijd voor de kwalificatie van het WK 1970 had verloren van El Salvador liepen de spanning rondom de Salvadoranen in Honduras hoog op. Uiteindelijk trokken Salvadoraanse troepen Honduras binnen om hun landgenoten te beschermen. Deze korte maar heftige 'voetbaloorlog' duurde ruim vier dagen en werd pas na internationale bemiddeling gestaakt. Er waren toen al ruim 2000 doden gevallen.

Nederland-Duitsland

Het is voor de auteur jammer dat zijn boek net uitkwam vóór het WK, zodat hij niet meer heeft kunnen optekenen hoe een van zijn belangrijkste burenruzies, die tussen Nederland en Duitsland, inmiddels in liefde is gesmoord. Sinds het vertrek van Louis van Gaal naar Bayern München is het beeld van Nederlanders en Duitsers drastisch gewijzigd. Sterker, de meer romantisch ingestelde voetbalkenner (ook de Nederlandse) prefereerde het creatieve en avontuurlijke voetbal van de Duitsers boven de zakelijke Nederlandse stijl. Volgens velen heeft er zelfs een complete omdraaiing plaatsgevonden. Nederlanders zijn nu de Duitsers van Europa en Duitsers de nieuwe Nederlanders. Mooi voetbal spelen en dan niet winnen is immers typisch Nederlands. Dat is althans de gedachte van velen. Nadere bestudering van oude wedstrijden leidt nog wel eens tot twijfel, maar dat past nu juist mooi in het beeld van Wagendorp waar iedereen eigen verhalen maakt. Nee, na dit WK rest ons slechts één wijze les. Vraag het de inktvis, die heeft immers altijd gelijk. Wie meer wil weten van achtergronden en feitjes, en wedstrijden van meer diepgang wil voorzien, raadplege het boek van Grootemaat. •

F. Grootemaat 2010. *Burenruzies, Voetbal interlands vol strijd en rivaliteit*, Uitgeverij Fagus, IJzerlo, € 12,95

